

Σήματα

καὶ

συνθήματα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Η ΠΡΑΞΙΣ ΩΣ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΟΝ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ. Ούτε νὰ τὴν καθορίσῃ, προτοῦ συμβῆ, οὔτε νὰ περιγράψῃ τὴν πράξιν ἐκ τῶν ὑστέρων κατορθώνει σήμερον ὁ λόγος. Ἡ πράξις δὲν ἔχει ὡς σκοπὸν εἰς τὴν ἐποχὴν μας νὰ συνδέσῃ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν παρουσίαν τῶν πραγμάτων. Ἐὰν τὰ πράγματα εἶναι μεταξύ των ἄσχετα καὶ διὰ νὰ ὑπάρξουν, ἀπαιτοῦν τὴν πράξιν τοῦ ἀνθρώπου, ἢ μία πράξις δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἄλλην. Ἡ ἐπομένη πράξις δικαιολογεῖται σήμερον ὡς ἡ λήθη τῆς προηγουμένης πράξεως. Τοῦτο εἶναι δυνατόν, διότι ἡ σημερινὴ πράξις ἔχει τὸ χαρακτηριστικὸν νὰ μὴ χρειάζεται τὴν πείραν, ἀλλ' ἀντιστρόφως νὰ χρειάζεται τὸν ἄνθρωπον χωρὶς προλήψεις, χωρὶς συνήθειαν καὶ χωρὶς σκοπούς. Ἄν ὁ ἄνθρωπος ἔπαυσε νὰ δημιουργῇ ἐσωτερικοὺς δεσμοὺς πρὸς τὸν κόσμον, ὥστε νὰ θέλῃ νὰ τοὺς κἀνῆ ἰσχυροτέρους καὶ νὰ τοὺς θεωρῇ ὡς στοιχεῖα τῆς ζωῆς του, τρόπους τῆς προσωπικῆς του ὑπάρξεως, τὴν ὁποῖαν μὲ τοὺς συνδέσμους αὐτοὺς συγκρατεῖ, αἰσθάνεται καὶ ἐκτιμᾷ, δὲν γνωρίζει μὲ τί ν' ἀσχοληθῆ, δὲν ἔχει ἐντὸς του μίαν ἀτμόσφαιραν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ν' ἀναπνέῃ καὶ νὰ ζῆ μὲ εὐχαρίστησιν, ἀλλ'

ἀντιθέτως παθαίνει ἀσφυξίαν, ὅταν εἶναι μόνος καὶ θέλει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν στενότητα καὶ νὰ πράξῃ ὅ,τιδήποτε, ἀρκεῖ νὰ μὴ συναντήσῃ τὸν ἑαυτὸν του. Οἱ ἄνθρωποι πράττουν εἰς τὴν ἐποχὴν μας, διὰ νὰ λησμονοῦν τὴν πράξιν των, ὥστε ὁ λόγος, ὅ,τι θὰ ἐσχεδίαζε καὶ θὰ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ περιγράψῃ καὶ νὰ συλλάβῃ τὴν πράξιν, νὰ εἶναι πάντοτε ἀπροετοίμαστος καὶ νὰ μὴ κατορθῶνῃ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ πεπραγμένα. Διὰ τοῦτο ὄχι μόνον ἡ ἀπόφασις, ἀλλὰ καὶ ἡ μετάνοια χάνει σήμερον τὴν σημασίαν της. Ὅχι μόνον πρὸς τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ παρελθὸν διακόπτει ὁ ἄνθρωπος τοὺς δεσμούς του.

Εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἡ πράξις ἀποκτᾷ τὴν μεγαλυτέραν τῆς αὐτονομίαν, ἀφ' ὅτου ὁ ἄνθρωπος ἐσχετίσθη ὡς ἄνθρωπος πρὸς τὸν κόσμον. Οὐδέποτε ἄλλοτε ἡ θέλησις ἦτο τόσο περιττή, οὐδέποτε ἄλλοτε ἡ πείρα εἶχε μικροτέραν ἀξίαν, οὐδέποτε ἄλλοτε ἡ γλῶσσα ἐκάλυψε τόσο ὀλίγον τὴν πραγματικότητα, οὐδέποτε ἄλλοτε ὁ ἄνθρωπος παρουσιάσθη τόσο ἀδοήθητος ἐνώπιον τῆς πραγματικότητος, ὅπως συμβαίνει ἐντὸς τῆς τεχνικῆς κοινωνίας. Ὁ λόγος δὲν περικλείει μέσα του τὰ πράγματα καὶ τ' ἀφήνει νὰ ὑπαγορεύουν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν πράξιν του μὲ τὴν πιθανότητα νὰ γίνῃ τὸ σχόλιόν της. Δὲν εἶναι διὰ τοῦτο σήμερον ὁ λόγος τὸ προλεγόμενον τῆς πράξεως, ἀλλ' ἡ πράξις, ἡ ἀπάντησις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ πράγματα, τὸ προλεγόμενον τοῦ λόγου. Δηλαδή ὁ λόγος γίνεται ὄργανον τῶν πραγμάτων καὶ τὰ πράγματα οἱ ἐντολοδοτοὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπως τὰ πράσινα καὶ τὰ κόκκινα φῶτα τῆς τροχαίας μεταβάλλουν τὴν στάσιν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι τὰ ἐρωτοῦν, πῶς πρέπει νὰ ρυθμίσουν τὸ σῶμα των, γίνεται καὶ ὁ λόγος τρόπος μεταβιβάσεως κελευσμάτων ἐκ μέρους ἐκείνων τῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια εἶναι πολὺ μεγάλα καὶ πολὺ ἀσαφῆ, διὰ νὰ συμβολισθοῦν καὶ νὰ δείξουν εἰς τὸν ἄνθρωπον, τί πρέπει νὰ κἀνῃ χωρὶς τὴν μεσολάβησιν ἀνεπτυγμένου νοήματος.

Οὐσιαστικῶς λοιπὸν ὁ λόγος δὲν ἴσταται εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἐν ἀρχῇ, ἀλλ' ἔρχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκ μέρους τῶν ἀντικειμένων τοῦ κόσμου. Τὰ ἀντικείμενα καὶ συνεπῶς ἡ πρακτικὴ στάσις τοῦ ἀνθρώπου προηγούνται σήμερον ὄλων τῶν λόγων. Προσπαθοῦν διὰ τοῦτο οἱ λόγοι νὰ ἔχουν ἐντελῶς ἀντικειμενικὴν ὄψιν, νὰ γίνουν εἰ δυνατόν ἀπλᾷ προεκτάσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου μὲ εἰδικὸν σκοπὸν νὰ τακτοποιήσουν τὸ ἀντικείμενον, τὸ ὅποιον εἶχε κάποτε σηματοῖσιν τὴν γνώμην, ὅτι ὑπόκειται εἰς τὰ πράγματα, ὅτι εἶναι τὸ «ὑποκείμενον» τῆς ζωῆς, ἡ βάση τοῦ κόσμου, ἡ προϋπόθεσις τοῦ ὡς κόσμου. Τὸ ὑποκείμενον σήμερον δὲν θεμελιώνει τὸν κόσμον, ἀλλὰ συνθλίβεται κάτω ἀπὸ τὸ βάρος του. Ἐγκαταλείπει διὰ τοῦτο τὴν ὑποκειμενικὴν του διάστασιν, παύει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ αἰσθάνεται τὴν ἀντίστασιν τοῦ κόσμου, γίνεται ἀντιθέτως τμήμα κρούσεως ἐναντίον ἀντικειμένων, συμμετέχει δηλαδή εἰς τὴν κίνησιν, μὲ τὴν ὁποίαν τὰ πράγματα ἰσορροποῦν, καθὼς συγκρούονται μεταξύ των.

ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΕΡΔΙΕΓΕΡΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΣΥΝΕΙΔΗΤΟΥ ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΥ. Ἡ σημερινὴ ἀναστάτῳσις τοῦ κόσμου ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου συντρίβεται ἡ ὑποκειμενικὴ διάστασις. Ὁ ἄνθρωπος ἐξακολουθεῖ νὰ νομίζῃ, ὅτι ἔχει ἐσωτερικὰ δικαιώματα, νὰ τὰ ἐκπληρῶνῃ ὅμως μὲ τὴν ἐκπραγματάωσιν τῶν ἄλλων. Τὴν σύγχυσιν αὐτὴν αὐξάνει ὁ λόγος, διότι εἶναι πάντοτε ἔνδειξις ἐνὸς ὑποκειμένου, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν βασίζεται εἰς τὴν προσωπικὴν του διάστασιν, ἀλλ' εἰς ὅ,τι τὸ στηρίζει, ἐφ' ὅσον τὸ γενικεύει. Ὁ λόγος λοιπὸν πλησιάζει τὸν ἄνθρωπον ὡς καθ' ὑπόθεσιν ὑποκείμενον, εἰς τὴν πραγματικότητά ὡς προβολὴ ἐνὸς ἀντικειμένου ἢ μιᾶς ἀντικειμενικῆς τάξεως. Ἀντικείμενα καὶ ἀντικειμενικαὶ τάξεις ἐκμεταλλεύονται θεβαίως τὴν ὑποκειμενικὴν αὐτὴν ἐπίφασιν τοῦ λόγου, διὰ νὰ πλησιάσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ὁδοῦ τῶν προσωπικῶν σχέσεων καὶ νὰ κερδίσῃ ἔτσι εὐκολώτερον τὴν ἐμπιστοσύνην του, ὅπου ὅμως δὲν εὐρίσκονται μεταξύ των εἰς ἀνταγωνισμόν καὶ ἔχουν καθιερωθῆ ὡς ἀσυναγώνιστοι ρυθμισταὶ τῆς ζωῆς, ἐνοχλοῦνται ἐκ τῆς ὑποκειμενικῆς ὄψεως τοῦ λόγου, τὴν ἀπλοποιοῦν καὶ προσπαθοῦν νὰ τὴν συνθηματοποιήσῃ.

Ἐὰν ἦτο δυνατόν, ὁ λόγος τῶν τεχνικῶν καταστάσεων θὰ ἔπαυε νὰ ἔχῃ ἄρθρωσιν, διὰ νὰ μὴ δίδῃ λαθρὰ εἰς παρεξηγήσεις. Ὅπου ἡ τεχνικὴ σκοπιμότης τὸ ἐπιτρέπει, ὁ λόγος μεταβάλλει διὰ τοῦτο χαρακτῆρα, υἱοθετεῖ ὠρισμένα σχήματα, συμπυκνώνει ἐντὸς των τὸ νόημά του, δηλαδὴ τὴν ἀπαιτουμένην πράξιν καὶ ὅπου τὸ πρᾶγμα εἶναι δύσκολον, ἀπλοποιεῖται ὅσον τοῦ εἶναι δυνατόν, γίνεται μία τυπικὴ φράσις ἢ λέξις, ὡστε ὅλοι νὰ ἐννοοῦν παραχρῆμα, περὶ τίνος πρόκειται. Ὁρισμένας φοράς ὁ λόγος κατορθώνει νὰ μετουσιωθῆ εἰς χρῶμα ἢ ἦχον, νὰ γίνῃ κηλὶς, σφύριγμα, φῶς ἢ συνδυασμὸς κτύπων, συνήθως ὅμως πλήκτρον μιᾶς συσκευῆς μὲ τὴν ἀνάλογον ὑπόδειξιν. Ὁ σημερινὸς λόγος ὑπερδιεγείρει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν συνείδησιν, ὡστε νὰ συλλαμβάνῃ τὴν ἀνακοίνωσιν αὐτομάτως, διὰ τοῦ ἰδίου ὅμως γεγονότος τὴν ἀμβλύνει, ἀφοῦ ἡ ὑπερδιέγερσις καταλήγει εἰς τὸν αὐτοματισμὸν τῆς ἀσυνειδήτου ἀντιδράσεως. Ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ ἄνθρωπος ἀναγκάζεται νὰ σκέπτεται ὑπὸ διωρίαν, ν' ἀντιλαμβάνεται μίαν κατάστασιν συμφώνως πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν τῆς ρυθμόν, εἰ δυνατόν νὰ συναγωνίζεται μὲ τὴν σκέψιν του τὴν μηχανικὴν κίνησιν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ τεχνικὴ αὐτὴ ὄξυνσις τῆς συνειδησιακῆς λειτουργίας μεταβάλλεται εἰς ἕξιν, ὑπερπηδᾷ τὴν συνείδησιν, εἰς τρόπον ὡστε ἡ πράξις νὰ συνεχίζεται, ὁ ἄνθρωπος νὰ συμμορφώνεται πρὸς τὴν ἐναλλασσομένην κατάστασιν, χωρὶς νὰ συνειδητοποιῇ τὴν σημασίαν τῆς, ἀλλὰ μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀντίδρασίν του, τὸ εἶδος τῆς ἐπιβαλλομένης συμπεριφορᾶς του διὰ μέσου καὶ συγχρόνως ἐπέκεινα τῆς θελήσεώς του.

Ὅπως ὁ παρατασσόμενος στρατιώτης κινεῖ τὰ μέλη τοῦ σώματός του συμφώνως πρὸς τὰ συνθήματα τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς ἢ ὅπως

ὁ ἐξησκημένος σκύλος τοῦ Ραβλον παρουσιάζει ὀργανικὰς ἀντιδράσεις ἐκ παραπειστικῶν ἐρεθισμῶν, τοὺς ὁποίους ἐκ συνηθείας δὲν ἐλέγχει, κατὰ πόσον τὸν ἐνδιαφέρουν, ἀντιδρῶν καὶ σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἐνώπιον συνεχῶς πληθυνομένων σημάτων καὶ συνθημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦν ἐκ μέρους των μίαν ἐντελῶς συγκεκριμένην καὶ ἐπαναλαμβανομένην προσαρμογὴν. Πράσινον ἢ ἐρυθρὸν φῶς (διέλευσις-στάσις), ἐρυθρὸν ἢ κυανοῦν στίγμα (θερμὸν ἢ ψυχρὸν ὕδωρ), 000 ἢ WC, σήματα τηλεφώνου ἢ ραδιοφωνικῶν σταθμῶν, ἐνάρξεως, διακοπῆς, τέλους καὶ ἐιδικῶν εἰδησέων τῆς ἐργασίας, γνωσταὶ (IX., K.K.E., ΠΡΟ-ΠΟ, Η.Π.Α., Ο.Η.Ε., VW) ἢ ἀδιανόητοι συντμήσεις (IZOΛA, A.Σ.Δ.Α.Ν., ΕΒΓΑ, ΣΙΜCΑ) συνθηματοποιοῦν τὸν ἀνθρώπινον βίον. Ἀκρωτηριασμοὶ ἐκφράσεων καθημερινοῦ χαρακτήρος, ὅπως αἱ ἐν παρενθέσει («οἱ φόροι τοῦ I.K.A.», «ἡ ἀπεργία τῶν Σ.Ε.Κ.», «ὁ ἔλεγχος τῆς E.P.E.», «ἡ εἴσοδος εἰς τὴν E.O.K.», «τὸ καθῆκον τοῦ N.A.T.O.», «τὸ πρόγραμμα τοῦ E.I.P.», «ἡ ἀπόφασις τῆς K.E. τοῦ K.K.Σ.Ε.») ὑποβιδάζουν τὴν ἔκφρασιν εἰς τεχνικὸν μέσον συνεννοήσεως κατ' ἀναφορὰν πρὸς μίαν συλλογικὴν πράξιν ἀνωνύμων ἀνθρώπων, ἡ ὁποία γίνεται ἢ ἀπαιτεῖται, μὲ ἄλλους λόγους εἰδοποιοῦν τοὺς ἐνδιαφερομένους, ὅτι ἐτέθη ζήτημα γενικῆς ἢ ἐιδικῆς συμπεριφορᾶς.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΘΥΜΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΟΔΕΙΞΕΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΙΑΝ ΤΗΣ ΘΕΛΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ. Ὅπως ὅσοι τηλεφωνοῦν, ἐφαρμόζουν ἓνα κώδικα δακτυλικῶν κινήσεων, τὴν οὐσιαστικὴν σημασίαν τῶν ὁποίων, τί δηλαδὴ συντελεῖται διὰ τῶν κινήσεων αὐτῶν, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίζουν, ἀφοῦ ἡ ὀρθὴ ἐπανάληψις ἀρκεῖ διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ πράγματος, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι σήμερον ὑποχρεωμένη νὰ δηλώνῃ, τί εἶναι τὰ πράγματα καὶ τί σημαίνουν τὰ γεγονότα, ἀλλὰ πῶς θὰ σταθοῦν οἱ ἄνθρωποι ἐνώπιόν των. Ἡ γλῶσσα ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἔξω πλευρὰν τοῦ κόσμου καὶ τακτοποιεῖ ἐκεῖ τὴν στάσιν του. Βασικῆς σημασίας διὰ τὴν ὑπαρξίν του ἀρχίζει νὰ μὴ θεωρῇ ὁ ἄνθρωπος, πῶς θὰ μείνη πιστὸς εἰς τὸ πρόσωπόν του, πῶς θὰ προσαρμόσῃ τὸν κόσμον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν του κατεύθυνσιν, ἀλλὰ πῶς θὰ προσαρμοσθῇ ἐντὸς ἐνὸς κόσμου, ὁ ὁποῖος ζῆ ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τῶν ἀξιώσεών του, ὑπάρχει ἐφ' ὅσον εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὸν αἰφνιδιάζῃ καὶ συνεπῶς δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ γνωρίζῃ, τί τοῦ ἐπιφυλάσσει, δηλαδὴ τί εἶναι, οὔτε βεβαίως τί πρέπει νὰ θέλῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ προϋπέθετε τὴν γνῶσιν τοῦ προσώπου του.

Ὅσον ὀλιγώτερον γνωρίζει τὸν ἑαυτὸν του, τόσο ὀλιγώτερα θέλει ὁ ἄνθρωπος. Ὅσον ὅμως ὀλιγώτερα θέλει ὁ ἄνθρωπος, τόσο περισσότερα ἐπιθυμεῖ. Ἡ θέλησίς του στρέφεται τότε πρὸς ὅ,τιδήποτε ποτε παρουσιάζεται, ἀπαιτεῖ ἄλλοτε τὴν μίαν καὶ ἄλλοτε τὴν ἄλλην ἐμφάνισιν καὶ ἰδίως διευθετεῖται ἐκ τῶν ἔξω, χωρὶς νὰ προβάλλῃ

ἀντίστασιν, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει προσωπικὴν βάσιν. Σήμερον παρουσιάζεται εἰς τὸν κόσμον ὁ ἄνθρωπος τῶν ἐπιθυμιῶν χωρὶς θέλησιν. Μεταξὺ ἐπιθυμίας καὶ θελήσεως ἡ διαφορὰ συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐπιθυμία προϋποθέτει τὸ ἀντικείμενον, εἶναι ὁ προσανατολισμὸς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ ἤδη ὑπάρχον, ἐνῶ ἡ θέλησις ὑπάρχει, ὅταν πρέπει νὰ δημιουργηθῇ, ὅ,τι ἀκόμη δὲν ὑπάρχει. "Ὅταν τὰ ἀντικείμενα δὲν ὑπάρχουν, ὁ ἄνθρωπος φυσικὰ δὲν τὰ ἐπιθυμεῖ, μένει διὰ τοῦτο μόνος μὲ τὴν θέλησιν του ἢ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ, τί θέλει. "Ὅσον ὅμως δὲν γνωρίζει, τί θέλει, τόσον περισσότερα ἐπιθυμεῖ, ὑπὸ τὸν ὄρον βεβαίως ὅτι ὑπάρχουν, μίαν προϋπόθεσιν, τὴν ὁποίαν ἐκπληρώνει σήμερον παραδειγματικῶς ἡ τεχνικὴ. Ἡ μεγάλῃ ἀπουσία ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σήμερον ἡ προσωπικὴ του θέλησις. Τὸ ἐξωτερικὸν σύμπτωμα τῆς ἀπουσίας αὐτῆς παρουσιάζεται εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐπιθυμιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων παροτρύνεται ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὰ διαθέσιμα τοῦ κόσμου. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος «θέλει», ὅ,τι ἐκάστοτε προσφέρεται καὶ ἂν τὰ προσφερόμενα ὑφίστανται σήμερον προγραμματισμούς, ὅτι θέλει, ὅ,τι θέλουν τὰ προγράμματα.

"Ἐτσι συμβαίνει ὁ ἄνθρωπος νὰ πληροφορηθῇ τὴν θέλησιν του, νὰ τὴν τυποποιῇ ἐντὸς τῶν τεχνικῶν ἐντολῶν, νὰ τὴν μεταβιβάσῃ εἰς τοὺς ἄλλους, νὰ εἶναι κτῆμα τοῦ περιεχομένου του, νὰ εἶναι βέβαιος διὰ τὴν πράξιν του, νὰ ἔχη χάσει ὅμως τὸ νόημα τοῦ κόσμου. Δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ μάθῃ, τί εἶναι ὁ ἴδιος καὶ διατὶ ζῆ, νὰ δημιουργήσῃ δηλαδὴ προϋποθέσεις ἀναπαλλοτριώτου θελήσεως, ἀλλ' ἐκδιάζει καὶ ἐπιβάλλει ὑποδείξεις διὰ τὴν χρῆσιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν γεγονότων, εἰς τὴν ἀκτίνα δράσεως τῶν ὁποίων τοποθετεῖται, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸν ἐρωτήσῃ. Σήμερον ὁ κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος σκιάζονται χάριν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ὑποδείξεων, αἱ ὁποῖαι δὲν προϋποθέτουν τὸν λόγον, οὔτε διὰ νὰ ὑπάρξουν, ἀφοῦ τὰς ἐπιβάλλει ἡ τεχνικὴ ἀνάγκη ἀνεξαρτήτως τοῦ κατὰ πόσον συμφέρουν εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὔτε διὰ νὰ μεταδοθῶν, ἐφ' ὅσον συνοψίζονται ἀντικειμενικῶς καὶ ἀναφέρονται κατ' εὐθείαν εἰς τὴν αἴσθησιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐν συνεχείᾳ ἀναχωρεῖ ἡ πράξις.

"Ὅπου τεχνικαὶ ὑποδείξεις εἶναι δυνατὸν ν' ἀντικατασταθῶν μὲ κινήσεις καὶ ὄρατὰ ἢ ἀκουστικὰ σύμβολα, ὁ ἐναρθρὸς λόγος γίνεται περιττός. Αἱ ὑποδείξεις τοῦ τεχνικοῦ κόσμου ἔχουν τὴν τάσιν νὰ παρακάμψουν τὸν λόγον. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὅταν τὸν χρησιμοποιοῦν καὶ ὅταν τὸν ἀντικαθιστοῦν διὰ τοῦ σήματος. Ἡ πρώτη περίπτωσις περιλαμβάνει τὴν τεχνικὴν συνεννόησιν, ἡ ὁποία ἀφήνει τὸν ἄνθρωπον ἐκτὸς τοῦ θέματος καὶ ἐπομένως τὸν λόγον χωρὶς προσωπικὴν οὐσίαν. Ἡ δευτέρα περίπτωσις ἔχει γενικευθῆ, ὥστε νὰ μὴ τῆς ἀποδίδεται ἰδιαιτέρα σημασία. Δὲν ἀποδίδεται μὲ ἄλλους λόγους σημασία εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εὗρηκε καὶ συστηματοποιεῖ τρόπους, οἱ ὁποῖοι καθορίζουν τὴν συμπεριφορὰν του, χωρὶς νὰ χρειάζονται τὴν γλῶσσαν. "Ἄν ὅμως ἡ στάσις τοῦ ἀνθρώπου συντελήται

ἐκτὸς τοῦ γλωσσικοῦ χώρου, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει νὰ πράττει χωρὶς νὰ σκέπτεται.

ΔΙΑΤΙ ΚΑΙ ΠΩΣ Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΑΡΑΚΑΜΠΤΕΙ ΤΗΝ ΣΚΕΨΙΝ ΔΙΑ ΤΗΣ ΑΙΣΘΗΣΕΩΣ. "Ὅπου ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ πράξη καθ' ὑπόδειξιν τῆς γλώσσης, πρέπει νὰ ἐννοήσῃ, περὶ τίνος πρόκειται. Ἡ σκέψις αὐτὴ προϋποθέτει, ἐκτὸς ἄλλων, χρονικὸν διάστημα. Ἡ τεχνικὴ λοιπὸν ὑποχρεώνεται, ὅπου εἰς τὸ ἔργον τῆς μεσολαβεῖ ἢ γλώσσα, νὰ καθυστερήσῃ, μέχρις ὅτου ὁ ἄνθρωπος ἀντιληφθῇ, τί πρέπει νὰ κάνῃ. Ἡ σκέψις παρουσιάζεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὡς καθυστέρησις τῆς τεχνικῆς παραγωγῆς. Ἀνήκει διὰ τοῦτο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τοὺς ὅρους τῆς τεχνικῆς προόδου ὁ περιορισμὸς καὶ ἡ ἀντικατάστασις τῆς σκέψεως, ἢ ὅποια προηγείται τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου. Ὅσον ταχύτερον ὁ ἄνθρωπος πράττει χωρὶς τὴν μεσολάβησιν τοῦ λόγου, τόσον περισσότερον τεχνικῶς ἀποδίδει.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ταχύτητα αὐτὴν, ἡ τεχνικὴ παρακάμπτει τὴν σκέψιν καὶ στρέφεται κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν αἴσθησιν. "Ὅ,τι εἰσέρχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ μέσου τῶν αἰσθήσεων, εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματός του, χωρὶς νὰ περάσῃ ἀπαραιτήτως ἐκ τοῦ χώρου τῆς συνειδήσεως. Ἡ αἴσθησις καλεῖται εἰς τὴν ἐποχὴν μας νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν τεχνικὴν τὰ δευτερόλεπτα, τὰ ὅποια ἔχει ἀνάγκη ἢ γλώσσα, διὰ νὰ προσαρμόσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ περιεχόμενον μιᾶς ἀνακοινώσεως. Ἀντὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ν' ἀπλουστεύεται καὶ νὰ περιορίζεται ἀπλῶς ὁ χρόνος, τὸν ὅποιον ἀπαιτεῖ ἢ κατανόησις τῆς, ἢ τεχνικὴ ἀνακοίνωσις ἀποφεύγει τὴν γλώσσαν, μεταβάλλεται εἰς σῆμα καὶ προορίζεται διὰ τὴν ἀκοὴν ἢ τὴν ὄρασιν.

Ἡ ἐσωτερικὴ ἀντίληψις ὑποχωρεῖ λοιπὸν ἐντὸς τοῦ τεχνικοῦ κόσμου χάριν τῆς ἐξωτερικῆς ἀντιλήψεως. Τὸ πνευματικὸν δῖωμα προσφέρει τὴν θέσιν του εἰς τὸν σωματικὸν ἐρεθισμὸν. Ἡ αἴσθησις ἀρχίζει νὰ ἐπιβάλλεται, ὅπως καὶ εἰς τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν, ἢ ὅποια εἶχε προλάβῃ τὴν γλώσσαν, ὡς μόνη εἴσοδος τῶν πραγμάτων εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἐσωτερικαὶ συναρτήσεις ἦσαν καὶ τότε καὶ σήμερον ἄκαιρα πράγματα. "Ὅ,τι ἐκ τῶν ἔξω ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ πείσῃ τὸν ἄνθρωπον, χωρὶς ἐκεῖνος νὰ τὸ καταλάβῃ, νὰ συμμορφωθῇ εἰς μίαν ἀπαίτησιν τεχνικῆς φύσεως, ἀνήκει λοιπὸν εἰς τὰ εὐρήματα τοῦ σημερινοῦ κόσμου. Ἀντὶ ν' ἀπευθύνουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸν λόγον, τὸν μεταβάλλουν σήμερον οἱ ἄνθρωποι, ὅπου εἶναι δυνατόν, εἰς ἐμπειρικὸν σῆμα, ὥστε ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θὰ τὸν δεχθοῦν, νὰ πράξουν, χωρὶς νὰ λογίζωνται, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν σωματικῶν ἀντιδράσεων. Τὸ σῶμα ἔχει σήμερον τὴν τάσιν νὰ καταλάβῃ ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν τοῦ πνεύματος, νὰ γίνῃ ἢ μοναδικὴ πραγματικότης τῆς ζωῆς, νὰ «γνώριζῃ» αὐτομάτως τὴν ἐκάστοτε στάσιν του, δηλαδὴ νὰ ἐκτελῇ πράξεις, χωρὶς νὰ προπορεύεται ἢ γλώσσα, χωρὶς νὰ ἔχῃ προηγουμένως ἐρω-

τηθῆ ὁ λόγος. Γλῶσσα καὶ λόγος, μορφή καὶ περιεχόμενον τῆς σκέψεως, γίνονται διὰ τὴν τεχνικὴν ζωὴν ἐμπόδια εἰς τὴν πρόοδόν της, ὅχι ἀπλῶς περιτταὶ δυνατότητες τοῦ ἐμφύχου ὑλικοῦ «ἄνθρωπος», ἀλλ' ἀρνητικοὶ ὄροι διὰ τὴν συστηματικὴν προσαρμογὴν τῆς συμπεριφορᾶς του εἰς τὰ ἔργα τοῦ νέου δυναμικοῦ κόσμου.

ΣΥΝΘΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΥΚΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΑΞΕΩΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΤΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ. Εἰς τὴν τεχνικὴν ἐπαφὴν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ πράγματα τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἐλευθέρου του χρόνου τὸ ἐμπόδιον ἔγκειται εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου συντελεῖται ἡ σκέψις. Ὅταν ὅμως πρόκειται νὰ τακτοποιηθῆ ἡ συμπεριφορὰ τῆς σκέψεως, ἡ σκέψις εἶναι ἀναπόφευκτος. Τὰ πράγματα θὰ ἦσαν ἀπλά, εἰάν ἡ σκέψις δὲν εἶχε τὴν ιδιότητα, ὅπου πραγματικῶς ἐπιτρέπεται ἡ ἀνάπτυξις της, νὰ καθορίζη ἐσωτερικῶς τὴν συμπεριφορὰν της, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀντιβαίνει εἰς τὴν πρόθεσιν, ὅσων θέλουν νὰ τὴν συμμορφώσουν εἰς τὰ τεχνικά των σχέδια. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ τεχνικὴ συνείδησις ἀποφεύγει νὰ παρουσιασθῆ εἰς τὴν σκέψιν ὡς σκέψις καὶ τὴν κατευθύνει ὡς σύνθημα. Ὅπως ἡ διαταγὴ διὰ τὴν στάσιν τοῦ σώματος μεταβάλλεται εἰς σῆμα, ἡ διαταγὴ διὰ τὴν συμπεριφορὰν τῆς σκέψεως ἀποκτᾷ συνθηματικὸν χαρακτήρα. Τὴν βάσιν ὄλων τῶν ιδεολογιῶν ἀποτελοῦν σήμερον τὰ συνθήματα.

Ἡ συνθηματικὴ σκέψις δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν δυνατότητα τῆς σκέψεως, ἀλλ' εἰς τὴν κατεύθυνσίν της, δὲν εἰσχωρεῖ εἰς τὴν σκέψιν, ἀλλὰ τὴν δεσμεύει, δὲν τῆς ἐπιτρέπει νὰ κινηθῆ, ἀλλὰ τὴν μεταφέρει. Τὸ ιδεολογικὸν σύνθημα εἶναι ὁδὸς μιᾶς κατευθύνσεως. Ἡ σημασία του συνίσταται εἰς τὴν παρουσίαν ὄλων τῶν ἄλλων δυνατοτήτων ὡς ἀδιεξόδων, ἰδίως ὅμως εἰς τὴν ἀποσιώπησίν των καὶ εἰς τὴν ἐκ τῶν προτέρων καταδίκην ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐνδεχομένως θὰ ἐκδηλώσουν τάσεις ἀποκλίσεως. Ὅπως ἄλλοτε ἡ μαγεία δὲν ἐγνώριζε τὸν συλλογισμόν, ἀλλ' ἐξηγτο εἰς τὴν ἐπανάληψιν («νὰ τὸ πῆς τρεῖς φορές...») κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ τὸ σύνθημα δὲν ἔχει ἄλλην δύναμιν πλὴν τῆς ἐπαναλήψεώς του, τῆς τοποθετήσεώς του εἰς τοὺς τόπους συγκεντρώσεως τῶν ἀνθρώπων, εἰς τοὺς δρόμους, τοὺς ταίχους καὶ ἐντὸς τῆς οἰκογενειακῆς ἀτμοσφαιράς διὰ τῶν τεχνικῶς δαμαζομένων κυμάτων τοῦ αἰθέρος.

Εἰς ὅλας της τὰς φάσεις τὴν ιδεολογίαν στηρίζουν τὰ συνθήματα. Μία ιδεολογία χωρὶς συνθηματικὴν δραστηριότητα θὰ ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν λόγον, διὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους, κατ' αὐτὸν ὅμως τὸν τρόπον θὰ τοὺς ἔδιδε τὴν εὐκαιρίαν νὰ σκεφθοῦν, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ συνέφερεν εἰς τὴν ὁμοιομορφίαν τῆς πράξεως. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅμως ἡ ιδεολογία ἀναφέρεται εἰς τὴν π ρ ᾶ ξ ι ν, δὲν τὴν ἐνδιαφέρει δηλαδὴ κατὰ βάθος νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον μίαν εἰκόνα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ τοῦ παρουσιάσῃ τὸν

κόσμον κατὰ τέτοιον τρόπον, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ λάβῃ ἀπέναντί του ἀνάλογον στάσιν. Πέρα τῶν ἐπιφάσεων τὴν ἰδεολογίαν ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν σχημάτων ἐνδιαφέρει ἡ πράξις καὶ ὄχι ὁ λόγος.

Βεβαίως ὠρισμένας φορὰς ἡ πράξις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προκληθῇ, χωρὶς νὰ ἔχη προηγηθῇ ὁ λόγος, ἀλλὰ τότε ἀκριβῶς ὁ λόγος εἶναι ὑποχείριος τῆς πράξεως, ἐφ' ὅσον δὲν λέγεται, διὰ νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ σκεφθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν κίνη νὰ πράξῃ ἐντεύθεν τῆς σκέψεως. Δὲν τοῦ ἐπιτρέπει ἐν τούτοις ἡ ἰδεολογία νὰ πράξῃ, ὅπως ἐκεῖνος θὰ ἔκρινε σκοπιμὸν, ἀλλὰ κατὰ κάποιον τρόπον τοῦ ὑπαγορεύει μέσῳ τοῦ λόγου τὸ εἶδος τῆς πράξεώς του. Συνεπῶς ἡ πράξις προηγεῖται εἰς τὴν ἰδεολογίαν καὶ ὁ λόγος ἀπλῶς τὴν συμπυκνώνει καὶ τὴν προβάλλει ὡς ὑπόδειγμα, εἶναι μόνον τὸ μέσον διὰ τὴν ἐκτέλεσίν της ὁμοιομόρφως ἐκ μέρους ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων. Νὰ διατῇ ὁ ἰδεολογικὸς λόγος ἐπεκτείνεται, μόνον ὅταν σχολιάζῃ τὰ συνθήματά του, οὐσιαστικῶς ἐν τούτοις προσπαθεῖ νὰ περιορίσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν τὴν ἔκτασίν του, νὰ μὴ ζητῇ νέας κατευθύνσεις, ἀλλὰ νὰ εἶναι πάντοτε γνώριμος, ἐξωτερικῶς ἴσως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑπὸ τὰ ἐπίκαιρα ἐνδύματα τῶν ἐντυπώσεων, κατὰ βάθος ὅμως ὁ ὑπέρτης τῆς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πράξεως καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος χωρὶς ἐσωτερικὴν δυνατότητα μεταβολῆς. Ὁ λόγος τῆς ἰδεολογίας θὰ μετεβάλλετο, ἐὰν ἔπρεπεν ἡ πράξις ν' ἀλλάξῃ κατεύθυνσιν, πράγμα τὸ ὁποῖον ἐνδέχεται κάποτε νὰ συμβῇ, ὅταν γενικώτεραι πράξεις τὸ ἀπαιτήσουν. Ὅταν ὅμως ἡ πράξις ἀποβλέπη εἰς τὸν ἴδιον σκοπὸν, ὁ λόγος πρέπει νὰ συσπειρωθῇ εἰς τὸ σύνθημα, νὰ ὑποκινή συνεχῶς τὸν ἴδιον συνειρμόν, νὰ ἐρμηνεύῃ προσεκτικῶς μόνον τὸν συνθηματικὸν του χαρακτήρα, τὴν μόνην ἀρχὴν καὶ τὸ μόνον του τέλος, τὴν συμπύκνωσιν τῆς πράξεως.

ΠΩΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΤΑΙ Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΩΣ ΑΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΕΦΕΤΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ. Ὁ λόγος παίζει εἰς τὴν ἰδεολογίαν τὸν ρόλον τοῦ τροχαίου σήματος εἰς τὴν κυκλοφορίαν. Εἶναι δηλαδὴ πάντοτε ὁ ἴδιος καὶ ρυθμίζει τὴν πνευματικὴν κίνησιν ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιβεβλημένης πράξεως. Ὅπως τὸ σῆμα τῆς τροχαίας κινήσεως ἐπιβάλλεται ἀναλόγως τῶν ἀπαιτήσεων τῆς πράξεως καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχει ἐντὸς του προσχεδιασμένην τὴν πράξιν, ὥστε, ὅσοι τὸ βλέπουν, νὰ μὴ ζητοῦν ἄλλην λύσιν οὔτε νὰ ἔχουν χρόνον, διὰ νὰ σκεφθοῦν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ ἰδεολογικὸς λόγος δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ πράξῃ ἐσωτερικῶς μίαν ἰδικὴν του πράξιν, ἀλλὰ τὸν ἐπιτάσσει νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ὠρισμένην τεχνικὴν ἀνάγκην, ἡ ὁποία τὸν ἔθεσεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της.

Ἡ ὑπηρεσία αὐτὴ ρυθμίζει σήμερον καὶ ἐκτὸς τῶν πλαισίων τῆς ἰδεολογίας ὀλόκληρον τὴν τεχνικὴν ζωὴν. Ἡ πράξις ἔχει εἰς τὴν τεχνικὴν τὴν ἀπόλυτον προτεραιότητα. Οὐσιαστικῶς ὀλόκληρος ἡ σύγ-

χρονος τεχνική υπήρξεν ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ λόγος ἀνεγνώρισε τὰ πρωτεῖα τῆς πράξεως. Ἐνῶ εἰς ὄλην τὴν προϊστορίαν τῆς τεχνικῆς προηγείτο ἡ ἀνάγκη καὶ τὸ τεχνικὸν ἔργον ἦτο ἢ κατὰ προσέγγισιν ἱκανοποιήσις τῆς, ἀφ' ὅτου ἀνέτειλεν ὁ σημερινὸς τρόπος τῆς ζωῆς, τὴν ἀνάγκην δημιουργεῖ ἡ δυνατότης τῆς ἱκανοποιήσεώς τῆς. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι προηγουμένως ὁ λόγος ἔπρεπε νὰ σκεφθῆ, πῶς θὰ ἐξαναγκάσῃ τὴν πραγματικότητα νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰ ζωτικὰ αἰτήματα τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ τώρα πρέπει νὰ σκεφθῆ, πῶς θὰ προσφέρῃ τὴν πραγματικότητα εἰς τὸν ἄνθρωπον χάριν ἀναγκῶν, τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ἀπὸ ἐνὸς σημείου καὶ ἔπειτα πρέπει νὰ προμηθεύεται ἐκ τῶν ἔξω. Δηλαδή σήμερον ἡ πραγματικότης ὑποχρεώνει τὸν λόγον νὰ τῆς δώσῃ τεχνικὴν ἔκφρασιν καὶ ἀκολούθως νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἔκφρασιν αὐτὴν ὡς προϋπόθεσιν τῆς μόνης ζωῆς, ἢ ὁποία ἀρμόζει εἰς τὸν «σύγχρονον» ἄνθρωπον.

Κατ' αὐτὸν ὅμως τὸν τρόπον ὁ ἄνθρωπος τῆς σημερινῆς ἐποχῆς εἶναι ἐκ συστήματος ἀσύγχρονος, μία συνεχῶς παρωχημένη κατάστασις καὶ συγχρόνως ὁ λόγος εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μιᾶς πραγματικότητος, ἢ ὁποία χρειάζεται ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου μόνον τὴν ὑπέρβασιν τῆς καθυστερήσεώς του, τὴν ἄρσιν τοῦ συστηματικῶς ἀσύγχρονου χαρακτήρος του. Ὁ λόγος κινδυνεύει νὰ γίνῃ ἢ εἰσαγωγή τοῦ συνδέσμου μεταξὺ τῆς πραγματικότητος, ἢ ὁποία δὲν σκέπτεται καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δὲν χρειάζεται νὰ σκεφθῆ, τῆς τεχνικῆς πράξεώς, ἐνὸς ἔργου ὡς ὑπαγορεύσεως τῶν πραγμάτων εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀντικειμενικῶν τῶν τάσεων, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον ἀναπτύσσονται, χωρὶς νὰ προηγῆται ἢ νὰ τὰς ἀκολουθῆ ὁ λόγος, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνάπτυξίν των πρέπει ἐπανειλημμένως νὰ καταστρατηγοῦν, ἔστω καὶ μέσῳ τοῦ λόγου, τὸν λογικόν των ἔλεγχον. Ἡ τεχνικὴ ἔστρεψε τελικῶς τὸν λόγον ἐναντίον τοῦ λόγου.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΙΩΝΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΓΚΛΙΣΕΩΣ. Ὅπου ἡ τεχνικὴ χρειάζεται τὸν λόγον, ὁ ἄνθρωπος πληροφορεῖται, τί προηγείται τοῦ λόγου. Τὰ προηγούμενα τοῦ λόγου ἀναγκάζουν τὸν λόγον νὰ διδάξῃ τὸν ἄνθρωπον, τί πρέπει νὰ πράξῃ, διὰ νὰ συνδεθῆ μαζί των. Πράττει δηλαδή ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν τεχνικὴν του ζωὴν ἐπὶ τῇ βάσει γεγονότων, τὰ ὁποῖα ὁ λόγος δικαιολογεῖ, ἀλλὰ δὲν θεμελιώνει. Ἡ δικαιολογία αὕτη εἶναι κάποτε ἢ περιγραφή τοῦ πράγματος, ἄλλοτε ἢ ὑπόμνησις ἐνὸς χαρακτήρος του, ὠρισμένης φοράς τὸ ποσὸν τῆς καταναλώσεώς του, πάντοτε ὅμως ἔχει μίαν καὶ μόνην ἔννοιαν: νὰ πείσῃ τὸν ἄνθρωπον, ὅτι τὸ πρῶγμα τοῦ εἶναι ἀναγκαῖον. Ὁ λόγος κατὰ ταῦτα ἔχει ὡς ἀποστολὴν νὰ διατάξῃ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ διάθεσις τοῦ τεχνικοῦ λόγου ὅλων τῶν μορφῶν εἶναι ἡ προσταγή. Τὰ δημόσια ρήματα κατὰ βάθος ἀνήκουν εἰς μίαν καὶ μόνην ἔγκλισιν, τὴν προστακτικὴν.

Ὁρισμένες φορές ἡ ἔγκλισις αὐτὴ ἔχει γραμματικὴν καθαρότητα: «Ἀγόρασέ το γρήγορα!». «Μὴ χάσετε τὴν εὐκαιρίαν!». «Ἐλάτε νὰ δῆτε!». «Περιποιήσου τὸν ἑαυτὸν σου!». «Χαρῆτε τὴν ζωὴν σας!». «Δοκίμασε καὶ δὲν θὰ χάσης!». Ἄλλοῦ ἢ προστακτικὴ ἔχει πολιτικὸν χαρακτήρα: «Ἐργάσου διὰ τὴν νίκην τοῦ Σοσιαλισμοῦ!». «Προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν καὶ καταπιεζόμενοι λαοί, ἐνωθῆτε!». Εἰς ἄλλας περιπτώσεις διατάσσει τὸ ὠροσκόπιον: «Πρέπει νὰ παρακολουθήσετε τὸν σύζυγόν σας!». «Μὴν ἀμελήτε τὸν συντελεστὴν διπλωματία!». Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμῶς ἡ διαταγὴ εἶναι ἔμμεσος: «Κάτω ὁ Ν.Α.Τ.Ο.!». «Πολίτη τῆς Κίνας, μποροῦν οἱ Σοβιετ νὰ σὲ ἐμπαίξουν;». «Ὁ κ. Ὑπουργὸς διέψευσε κατηγορηματικῶς τὴν πληροφορίαν». «Αὐστηρῶς ἀκατάλληλον (λόγῳ ἐξαιρετικῶς τολμηρῶν σκηνῶν)». «Τὸ ἐνδιαφέρον του σταμάτησε στὸν πρῶτο χορὸ. - Ἀσφαλῶς ἡ κακοσμία τοῦ στόματός σου - ἂν ὁμῶς εἶχες ὀδοντόπαστα Χ...». «Hydratante καὶ βιταμινοῦχος, ἔχει ἄμεσα ἀποτελέσματα».

Ἐπὶ τῶν αἰῶνων, οἱ ὅποιοι ἀνέπτυξαν τὴν εὐκτικὴν ἔγκλισιν-αἰῶνες ἐλπίδων καὶ φόβων, ἀναστατώσεων καὶ δουλείας. Ἐπὶ τῶν αἰῶνων, οἱ ὅποιοι ἀνέπτυξαν τὴν ὀριστικὴν ἔγκλισιν - οἱ αἰῶνες τῆς ὄντολογίας. Ὁ αἰὼν τῆς τεχνικῆς στηρίζεται ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν προστακτικὴν. Τὰ σήματα καὶ τὰ συνθήματά του εἶναι συμπιεσμένοι προστακτικαὶ ἐγκλίσεις, οἱ λόγοι του ἀναλυτικὰ προστάγματα ὑπὸ ἢ χωρὶς μεταμφίεσιν. Ἐφ' ὅσον ἡ ζωὴ δὲν κερδίζεται ἐκ τοῦ σταθεροῦ μεγέθους τῆς γῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς στάσεως τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ ἀνθρώπου, ἡ τροπὴ αὐτὴ εἶναι φυσικὴ συνέπεια. Διὰ νὰ ζήσουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, πρέπει οἱ μὲν νὰ διατάξουν τοὺς δὲ μὲ τὴν προοπτικὴν νὰ μὴ διατάσῃ εἰς τὸ τέλος κανεῖς, ἀλλὰ νὰ καθορίζουν τοὺς τρόπους ὅλων τῶν ἐκφράσεων τὰ πράγματα.

Ὡς γλῶσσα τῶν τεχνικῶν πραγμάτων, ἡ προστακτικὴ συνθηματοποιεῖ καὶ σηματοδοτεῖ σήμερον τὴν ζωὴν καὶ ὅπου τὸ πρᾶγμα παρουσιάζει δυσκολίαν, ὑποχρεώνει τὸν λόγον νὰ τὴν ἐκφράσῃ εἰς τὴν ἐγκλιτικὴν τῆς γυμνότητος. Καὶ εἰς τὰς τρεῖς περιπτώσεις διατυπώνει μίαν ἀπαίτησιν τῶν πραγμάτων. Ἴσως ὁμῶς ἔλθῃ μία ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ πράγματα δὲν θὰ ἔχουν ἀνάγκην βοηθείας, διὰ νὰ δείξουν εἰς τὸν ἄνθρωπον, τί περιμένουν ἐκ μέρους του, ἀλλ' ἡ ἀνταπόκρισις θὰ γίνεταὶ αὐτομάτως μὲ μόνην τὴν ἐμφάνισίν των. Θὰ μείνουν ἐνδεχομένως τότε ἐν ἰσχύει τὰ σήματα, διότι οὕτως ἢ ἄλλως δὲν προϋποθέτουν τὸν λόγον, οὐσιαστικῶς ὁμῶς σήματα θὰ ἔχουν γίνεαι ἀπὸ κοινοῦ ὅλα τὰ πράγματα. Καὶ ὅπως σήμερον ἡ ἐν χρήσει σηματοδοσία διευθετεῖ τὴν ζωὴν, χωρὶς κανεῖς νὰ διαμαρτύρεται, ἐφ' ὅσον μὲ τὴν διαρρύθμισιν αὐτὴν εἶναι δυνατὴ ἡ ζωὴ, οὔτε καὶ τότε θὰ ὑπάρξῃ πιθανῶς διαμαρτυρία, διότι χωρὶς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐνδείξεως τῶν πραγμάτων θὰ ὑπάρχῃ κίνδυνος νὰ κλονίσῃ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν προσωπικὴν του θέλησιν τὴν τεχνικὴν ἰσορροπίαν τῆς ζωῆς του.